

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента,
завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

ГРАБАР Наталії Мпхайлівни

на дисертацію

БОЄРУ Володимира Сергійовича

на тему «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних
правовідносин», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі
знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність дисертаційної роботи.

Становлення правової держави в Україні передбачає наявність ефективної системи примусового виконання рішень судів та інших органів, яка є важливою гарантією захисту прав і свобод людини і громадянина, а також забезпечення законності і правопорядку в державі. Примусове виконання рішень є завершальним етапом судового процесу, спрямоване на реальне здійснення прав і обов'язків, встановлених судом. Ефективне примусове виконання рішень є запорукою довіри громадян до системи правосуддя.

В Україні система примусового виконання рішень є багатогранною та складною. Вона включає в себе як державні, так і недержавні органи. Впровадження інституту приватного виконавця в Україні є однією з важливих реформ судової системи. Ця реформа спрямована на підвищення ефективності примусового виконання рішень, забезпечення конкуренції на ринку послуг з примусового виконання рішень та підвищення якості цих послуг.

Дисертація присвячена актуальній проблематиці, яка є предметом наукових дискусій. У дисертації автор аналізує передумови запровадження інституту приватного виконавця в Україні, визначає його місце в системі примусового виконання рішень, а також пропонує шляхи підвищення ефективності діяльності приватного виконавця. Результати дослідження, проведеного в дисертації, мають важливе значення для подальшого розвитку інституту приватного виконавця в Україні. Вони сприятимуть удосконаленню правового регулювання діяльності приватних виконавців, підвищенню ефективності примусового виконання рішень та захисту прав учасників виконавчого провадження.

У дисертації автор надає комплексний аналіз юридичної природи повноважень приватного виконавця, його ролі та місця в виконавчому процесі. Автором проведено порівняльний аналіз повноважень приватного та державного виконавця, а також запропоновано шляхи підвищення ефективності діяльності приватного виконавця на основі досвіду країн Європейського Союзу.

Ефективна система примусового виконання рішень є також важливою для розвитку економіки. Вона сприяє захисту прав кредиторів, що стимулює інвестиції та сприяє економічному зростанню.

Ступінь обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Належна обґрунтованість положень і висновків дисертації виражається у наступному.

Об'єкт і предмет дисертантом сформульовані методологічно вірно. У роботі об'єкт дослідження визначається як виконавчі процесуальні відносини, а предметом є правосуб'єктність приватного виконавця у виконавчому провадженні.

Належному рівню роботи сприяло також коректне визначення її мети, яка полягала у з'ясуванні юридичної природи повноважень приватного виконавця в українському виконавчому процесі, визначення його ролі та місця в цьому процесі, розкриття практичних аспектів його роботи, напрацювання змін і доповнень до чинного законодавства стосовно підвищення ефективності системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів.

На її виконання були сформульовані відповідні завдання. Серед них особливо треба виділити: дослідження системи примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, здійснення їх класифікації та визначення місця вітчизняної системи у цій класифікації; розкриття змісту поняття та структури процесуального статусу приватного виконавця; аналіз компетенції приватного виконавця та на основі цього класифікація його повноважень; розробка шляхів підвищення ефективності діяльності приватного виконавця на основі аналізу досвіду країн Європейського Союзу.

І в цьому зв'язку необхідно наголосити, що висновки дисертації чітко кореспондуються із завданнями, поставленими здобувачем.

Методи дослідження обрано, виходячи із поставлених мети і завдань наукової роботи, а також із урахуванням специфіки її предмета та об'єкта. Методологічну основу роботи складають загальнонаукові (аналіз та синтез, формально-логічний метод дослідження) та спеціальні методи дослідження (системно-структурний, статистичний, порівняльно-правовий метод, а також метод моделювання).

У дисертаційному дослідженні використовувалися також системний підхід і системно-структурний метод. Порівняльно-правовий метод використовувався при співставленні положень чинного законодавства України із законодавством, що діяло раніше, а також при зіставленні вітчизняного законодавства із законодавством зарубіжних країн стосовно правового статусу суб'єктів примусового виконання.

Обґрунтованість положень і висновків дисертації ґрунтується також на широкій джерельній базі. Основні положення роботи опрацьовані із залученням великого масиву інформаційних джерел та наукової літератури, які становлять у сукупності 115 позицій.

Наукова новизна дисертації.

Загалом слід визнати, що рецензована робота є першим в Україні комплексним дослідженням інституту приватного виконавця як суб'єкта виконавчих процесуальних правовідносин.

Особливо необхідно відзначити положення, сформульовані уперше. Зокрема, запропоновано авторське визначення поняття «правосуб'єктність приватного виконавця у виконавчому провадженні», зміст якого полягає у його здатності мати та здійснювати передбачені законодавством повноваження; визначено структуру процесуального статусу приватного виконавця через сукупність його правообов'язків, повноважень, передбачених законодавством, як суб'єкта, який реалізує покладену на нього державою функцію примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, які він здійснює під час виконавчого провадження; здійснено класифікацію повноважень приватного виконавця за різними критеріями; доведено доцільність повного переходу Україною до приватноправової моделі примусового виконання рішень, яка в українських реаліях найбільш ефективна та безкоштовна для державного бюджету; аргументована пропозиція на законодавчому рівні зрівняти у правовому статусі різні категорії боржників у виконавчому провадженні, зокрема, боржників – органів державної влади, юридичні особи публічного права тощо з боржником – фізичною або юридичною особою приватного права, скасувавши мораторії на звернення стягнення стосовно держави в широкому розумінні; доведена доцільність доповнення законодавства про виконавче провадження правилами про астрент за французькою моделлю.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому та основних положень дисертації.

Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, що містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел інформації та чотирьох додатків. Загальний обсяг дисертації 177 сторінок, основна частина її складає 146 сторінки.

В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни і практичного значення.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної тематики, сформульовано мету роботи та завдання дослідження, подано коротку характеристику результатів дослідження, ступінь їх апробації та публікації.

Мета наукового дослідження містить в собі відповідь на питання, для чого воно проводиться, орієнтує дослідження на кінцевий результат, визначає логіку і спрямованість завдань, упорядковує різноманітні методи, що застосовувались при написанні дисертаційної роботи.

Усі розділи написані грамотно, практично без стилістичних і редакційних огріхів, традиційно, стиль та оформлення роботи легко сприймається.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами темами.

Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідної проблематики кафедри цивільно-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ на 2020–2023 роки «Проблеми правового регулювання приватних відносин в умовах гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу» (номер державної реєстрації: 0120U102681).

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Обґрунтовані та сформульовані в дисертації висновки і рекомендації можуть бути використані у: а) науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження інституту приватного виконання, аналізі судових помилок і причин, що їх породжують, виявлення та усунуті колізій та прогалин правового регулювання цього інституту; б) правотворчому процесі – під час вдосконалення чинних та розроблення нових правових приписів виконавчих повноважень суб'єктів примусового виконання; в) правозастосовній діяльності – для вдосконалення організаційно-правових засад діяльності органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів; г) навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Цивільне процесуальне право», «Виконавче провадження», під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, а також рекомендувати їх до вивчення під час самостійної роботи здобувачів ступенів вищої освіти «бакалавр» та «магістр» (Акт впровадження результатів дисертації в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ № 74 від 12 липня 2023 року).

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Одержані результати дисертаційного дослідження Боєру Володимира Сергійовича на тему «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин» були апробовані у 4 наукових публікаціях у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань категорії «Б», 4 тези доповідей на конференціях та науково-практичних заходах.

Опубліковані наукові праці в повному обсязі відображають зміст дисертаційної роботи.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

У рецензованій дисертаційній роботі не встановлено ознак академічного плагіату, фальсифікації чи інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертантом представленого наукового дослідження. Текст є оригінальним, всі цитати коректно позначені та вказані в списку використаних джерел.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації.

Водночас дисертаційна робота Боєру Володимира Сергійовича на тему «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин» як і кожна вагома творча праця, викликає низку роздумів, відкриває широкий простір для наукової дискусії. В рамках цієї рецензії варто зупинитися на таких конкретних зауваженнях і побажаннях:

1. Аналізуючи особливості виконавчого процесуального статусу приватного виконавця здобувач посилався як на закордонний досвід, так і на історичні аспекти діяльності подібних за повноваженнями інституцій в Україні та світі. Проте, на мою думку, варто було би також розглянути вказане питання в контексті прийнятого Верховною Радою України у першому читанні законопроєкту № 5660 «Про примусове виконання рішень», згідно з яким, приватний виконавець зможе провадити діяльність у формі бюро чи об'єднання. Відповідно до норм законопроєкту, бюро чи об'єднання є юридичною особою,

має самостійний баланс, може відкривати рахунки у банках, мати печатку, штампи і бланки із своїм найменуванням. Таким чином виникають питання, пов'язані з тим, яким чином прийняття вказаного законопроекту вплине на правовий статус приватного виконавця.

2. На с. 129 дисертації здобувач описує запропоновану систему, покликану спростити доступ стягувачів до послуг приватних виконавців. Вбачається, що до онлайн платформи мають бути підключені приватні виконавці, які зможуть обирати виконавчі документи з якими мають бажання працювати. Це інноваційна ідея, проте виникає низка запитань, відповідей на які немає у поданій дисертації, зокрема:

- Чи не буде система дублювати функціонал Автоматизованої системи виконавчого провадження?

- Чи ця онлайн система буде розрахована лише на «системних» стягувачів, такі як фінансові установи, страхові компанії, комунальні підприємства тощо чи нею зможуть користуватися й пересічні стягувачі?

- За рахунок чого виконавчі документи, які не представляють фінансового інтересу для приватних виконавців, мають їх зацікавити за допомогою запропонованої системи?

- Чи передбачений доступ до системи для боржників? Які опції матиме система для них і які функції виконуватиме?

- Чи досліджувалася можливість інтеграції додаткових функцій, які можуть бути корисні учасникам виконавчого провадження?

- Наразі держава не робить кроків до повного переходу до приватної системи примусового виконання і зберігає змішану модель. Чи розглядалася можливість підключення до онлайн платформи також і органів державної виконавчої служби? Якщо ні, то чому?

- У випадку переходу України на приватну модель системи примусового виконання рішень або у разі повного зрівняння повноважень державних і приватних виконавців, до останніх також звертатимуться органи державної влади, державні підприємства тощо. У поданій дисертації недостатньо сформовано бачення здобувача щодо ролі системи у розподілі виконавчих документів, стягувачами за якими є органи державної влади та державні підприємства.

- Здобувач наполягає на неприпустимості додаткового державного регулювання шляхом примусового розподілу малоперспективних виконавчих документів на приватних виконавців. В цілому погоджуючись з позицією дисертанта, варто розглянути можливість створення такої онлайн платформи не на комерційній основі, а на базі державних інституцій. Якщо ж розглядати платформу винятково як комерційний проект, то яке значення в питанні доступу до правосуддя в цілому і до адміністративних послуг із примусового виконання рішень зокрема матиме поширення такого алгоритму роботи і створення аналогічних конкуруючих комерційних проектів.

Вищенаведені критичні міркування значною мірою мають характер не стільки принципів зауважень, скільки роздумів над можливими шляхами подальшого вдосконалення викладу матеріалів цього цікавого та ґрунтовного

наукового дослідження. Отже, висловлені зауваження і побажання майже не зачіпають концептуального ядра дисертації і не можуть змінити її загальної позитивної оцінки.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Боєру Володимира Сергійовича на тему «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин» виконана на актуальну тему. За своїм змістом дисертація є завершеною самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові теоретичні положення та науково обґрунтовані результати, що мають важливе наукове й практичне значення. Дисертація виконана на високому науково-методичному рівні, її зміст відповідає обраній темі дослідження та спеціальності у галузі знань 08 «Право». Сформульовані в роботі наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими та всебічно висвітленими.

Відтак можна зробити висновок, що дисертація Боєру Володимира Сергійовича на тему «Приватний виконавець як суб'єкт виконавчих процесуальних правовідносин», відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а Боєру Володимир Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Інституту права**

**Львівського державного університету
внутрішніх справ**

кандидат юридичних наук, доцент

Наталія ГРАБАР

